

Instytut Teologii Duchowości

Ks. Marek Chmielewski

1. Aktualna struktura Instytutu

Dyrektor – ks. dr hab. Jan K. Miczyński

Sekretarz – ks. dr. hab. Stanisław Zarzycki SAC, prof. KUL

KATEDRA TEOLOGII DUCHOWOŚCI SYSTEMATYCZNEJ I PRAKTYCZNEJ

- ▶ Ks. prof. dr hab. Marek Chmielewski, kierownik
- ▶ Prof. dr hab. Teresa Paszkowska SNMPN
- ▶ Ks. dr hab. Adam Rybicki, prof. KUL

KATEDRA HISTORII DUCHOWOŚCI

- ▶ ks. prof. dr hab. Jarosław M. Popławski, kierownik
- ▶ ks. dr hab. Stanisław Zarzycki SAC, prof. KUL
- ▶ ks. dr hab. Jan K. Miczyński, adiunkt

2. Historia

Z inicjatywy ks. prof. Antoniego Słomkowskiego († 1982), rektora KUL w latach 1944–1951, na mocy uchwały Rady Wydziału Teologicznego

KUL z dnia 31 VIII 1957 r. w ramach Sekcji Teologii Dogmatycznej powołano Katedrę Teologii Ascetycznej i Mistycznej. W latach 1961–1970 jej kuratorem był ks. prof. Wincenty Granat († 1979), ówczesny rektor KUL, a w 1961 r. wykłady zlecone podjął w niej ks. prof. dr hab. Walerian Słomka, który w 1965 r. został mianowany starszym asystentem tej katedry, a w rok później adiunktem. Po przejściu ks. W. Granata na emeryturę w 1970 r. przemianowano tę jednostkę na Katedrę Teologii Życia Wewnętrznego, przeniesiono do Sekcji Teologii Moralnej i powierzono ks. prof. Stanisławowi Witkowi († 1987).

Ks. W. Słomka, po uzyskaniu habilitacji na podstawie rozprawy *Doświadczenie chrześcijańskie i jego rola w poznaniu Boga. Studium w świetle fenomenologicznej metody Husserla* (Lublin 1972) oraz nominacji na stanowisko docenta (1974), objął kierownictwo Katedry Teologii Życia Wewnętrznego.

W roku akademickim 1978/1979 w Katedrze prowadzony był indywidualny program studiów dla 3 studentów. Dnia 20 I 1981 r. Rada Wydziału Teologicznego utworzyła specjalizację teologia życia wewnętrznego, w której zatrudnieni byli: ks. W. Słomka jako docent i – okresowo – ks. dr Zbigniew Wit jako adiunkt oraz ks. dr Stanisław Mojek i ks. dr Ireneusz Mroczkowski jako asystenci.

Decyzją Rady Wydziału Teologicznego z 30 III 1982 r. na specjalizacji utworzono Katedrę Historii Duchowości, której kuratorem został ks. W. Słomka, zaś wykłady zlecone prowadził ks. dr Stanisław Urbański. Doprowadziło to do utworzenia w 1984 r. Sekcję Teologii Duchowości.

W latach 1986–1991 kierownikiem Sekcji był o. prof. dr hab. Antoni Jozafat Nowak OFM, następnie tę funkcję pełnił ks. prof. dr hab. Jerzy Misiurek, a od 1997 r. ponownie o. A.J. Nowak.

W 1999 r. Sekcja Teologii Duchowości KUL, tak jak inne sekcje Wydziału Teologii, decyzją Senatu KUL została podniesiona do rangi instytutu. Od roku akademickiego 2000/2001 na czele Instytutu Teologii Duchowości stoi ks. M. Chmielewski.

W następnych latach Instytutem kierowali: ks. J.M. Popławski (2006–2012), ks. A. Rybicki (2012–2016) i ponownie ks. J.M. Popławski (2016–2017). Od 2017 r. funkcję dyrektora pełni ks. J.K. Miczyński.

3. Organizacja

Struktura organizacyjna Sekcji Teologii Duchowości, a następnie Instytutu Teologii Duchowości kilkakrotnie ulegała zmianie. Wskutek gruntownej reorganizacji wynikającej z rozporządzeń Senatu KUL, obecnie Instytutu składa się z 2 katedr: Duchowości Systematycznej i Praktycznej oraz Katedra Historii Duchowości.

KATEDRA DUCHOWOŚCI SYSTEMATYCZNEJ I PRAKTYCZNEJ została powołana 10 VI 2014 r. jako kontynuacja najstarszej i podstawowej dla specjalizacji jednostki, która w latach 1957–1970 nosiła miano Katedry Teologii Ascetyczno-Mistycznej, w latach 1970–1986 — Katedry Teologii Życia Wewnętrznego, a w latach 1986–2014 — Katedry Teologii Duchowości Katolickiej. Jej twórcą i wieloletnim kierownikiem (do czasu odejścia na emeryturę 1 I 1999 r.) był ks. W. Słomka, który położył duże zasługi dla powstania i rozwoju Instytutu Teologii Duchowości. Jego następcą został ks. M. Chmielewski, który kieruje nią od tamtej pory. W Katedrze zatrudnieni byli: ks. mgr Stanisław Budziszewski (1975–1977), ks. Z. Wit (1977–1984), ks. S. Mojek (1981–1987; † 2004); A.J. Nowak (1984–1985), ks. M. Chmielewski (od 1988 r.), ks. S.T. Zarzycki (1992–2009), ks. A. Rybicki (od 2000 r.), T. Paszkowska (od 2014 r.; wcześniej była kierownikiem Katedry Duchowości Życia Konsekrowanego).

Badania prowadzone w Katedrze dotyczą m.in.: metodologii i nurtów w teologii duchowości, rozwoju duchowego i jego podstawowych środków (modlitwa, medytacja, kontemplacja; praktyki pobożne), doświadczenia duchowego i mistycznego, antropologicznych podstaw duchowości (duchowość mężczyzny i kobiety; duchowość a cielesność), duchowości maryjnej, biblijno-liturgicznych źródeł duchowości, a także całego spektrum problematyki życia konsekrowanego (teologia życia konsekrowanego; teologia powołania i poświęcenia; duchowość reguł zakonnych; formacja do życia braterskiego, posłuszeństwa, milczenia i modlitwy) oraz psychologii w kierownictwie duchowym.

Próby utworzenia KATEDRY HISTORII DUCHOWOŚCI podejmowane były już w 1977 roku. Ostatecznie powstała ona w 1982 r. po erygowaniu Sekcji Teologii Duchowości. Pierwsze wykłady w niej prowadził ks. S. Urbański, a po jego przejściu na Akademię Teologii Katolickiej w Warszawie w 1986 r., pełnoetatowym pracownikiem i kierownikiem Katedry został ks. J. Misiurek, który wywarł znaczący wpływ na jej rozwój. Od 2005 r. kierownictwo Katedry sprawuje ks. J.M. Popławski. W Katedrze

zatrudnieni byli: ks. S. Urbański (1982–1986), ks. prof. dr hab. Edward Walewander (1984–1996), ks. J. Misiurek (1986–2005), ks. J.M. Popławski (od 1996 r.), dr Krzysztof Burski SSP (2001–2008), ks. J.K. Miczyński (od 2006 r.), ks. dr Paweł Synoś (2010–2013), ks. S.T. Zarzycki (od 2013 r.; poprzednio kierownik Katedry Antropologii Duchowej).

Badania prowadzone w Katedrze Historii Duchowości dotyczyły m.in.: historii duchowości europejskiej, duchowości Kościołów wschodnich, historii duchowości polskiej, wybranych zagadnień duchowości islamu i buddyzmu, a także różnych tematów z hagiografii, teologii modlitwy i kierownictwa duchowego.

W dotychczasowej strukturze Instytutu istniały ponadto inne katedry, których nazwa i profil ulegały zmianom.

KATEDRA PSYCHOLOGII ŻYCIA WEWNĘTRZNEGO została utworzona w 1985 roku. Jej kierownikiem został nowo zatrudniony o. A.J. Nowak, który organizował ją od początku i położył szczególne zasługi w rozwoju tego oryginalnego kierunku badań. W latach 1994–1998 w Katedrze zatrudniony był o. dr Borys Jacek Soiński OFM, zaś w latach 1999–2006 – T. Paszkowska (na stanowisku adiunkta). W roku akademickim 2004/2005 zajęcia dydaktyczne z psychologii prowadził ks. dr Artur Radacki MIC. Na wniosek o. J.A. Nowaka i przy poparciu Rady Wydziału Teologii, decyzją Senatu z dnia 18 V 2005 r. Katedra Psychologii Życia Wewnętrzznego została przemianowana na Katedrę Psychologii Eklezjalnej, którą nadal kierował o. A.J. Nowak. Wraz z jego przejściem na emeryturę w 2010 r. Katedra została zamknięta.

Badania prowadzone w Katedrze dotyczyły m.in.: psychologii życia wewnętrznego, identyfikacji postaw, psychologii kierownictwa duchowego, parapsychologii oraz duchowości zakonnej.

KATEDRA DUCHOWOŚCI AKCJI KATOLICKIEJ została powołana na wniosek ks. W. Słomki przez Senat KUL uchwałą z dnia 26 VI 1995 roku. W obliczu odradzającej się Akcji Katolickiej w Polsce Katedra miała na celu prowadzić badania pod tym kątem oraz kształcić kadry dla nowo powstających struktur zaangażowanego laikatu. Jej kuratorem został o. A.J. Nowak. W 1996 r. zatrudniony został w niej dr Waldemar Sere-mak SAC, który prowadził w niej zajęcia z zakresu teologii miłosierdzia Bożego, teorii ćwiczeń duchowych, współczesnych wspólnot chrześcijańskich, duchowości kapłańskiej i laikatu.

Z powodu braku kandydatów na oferowane studia specjalistyczne Katedra formalnie istniała do końca roku akademickiego 2005/2006. Je-

dyń jej pracownik ks. W. Seremak został przeniesiony do nowo utworzonej Katedry Duchowości Życia Konsekwowanego.

KATEDRA DUCHOWOŚCI ŻYCIA KONSEKWOWANEGO rozpoczęła działalność z początkiem roku akademickiego 2006/2007. W roku akademickim 2013/2014 nosiła nazwę Katedry Formacji Duchowej. Jej kierownikiem została T. Paszkowska (2005–2013). W Katedrze był zatrudniony także ks. W. Seremak (2005–2010). 

Obszar badań podejmowanych w Katedrze dotyczył życia konsekrowanego w szerokim zakresie, historii i teologii wielkich reguł zakonnych, profesji rad ewangelicznych, idei braterstwa i życia wspólnotowego.

KATEDRA ANTROPOLOGII DUCHOWEJ istniała w latach 2009–2013, a jej kierownikiem i zarazem jedynym pracownikiem był ks. S.T. Zarzycki. Zgodnie z jej nazwą, przedmiotem badań prowadzonych w Katedrze były zarówno kwestie antropologii teologicznej w powiązaniu z duchowością, jak również zagadnienie medytacji i elementy duchowości dalekowschodniej.

4. Działalność

Instytut Teologii Duchowości prowadzi stacjonarne studia doktoranckie według specjalnego programu. Zajęcia odbywają się w wymiarze 1200 godzin w przeciągu 8 semestrów. Po 4 semestrach, obejmujących 90% zajęć, przeprowadzany jest komisyjny egzamin do licencjatu kanonicznego. Program studiów jest specjalnie dedykowany tematyce katolickiej duchowości, ze szczególnym akcentem położonym na polski wkład w tę dyscyplinę, co jest specyfiką badań naukowych prowadzonych w Instytucie. Są to najbardziej rozbudowane specjalistyczne studia doktoranckie w zakresie duchowości w Polsce.

W latach 1984–2016 w Instytucie ukończyło studia około 280 osób, które uzyskały licencjat kanoniczny. Należą do nich księża diecezjalni i zakonni, osoby konsekrowane oraz świeccy, którzy uzyskali stopień doktora nauk teologicznych w zakresie teologii duchowości. W ramach działalności Instytutu przeprowadzono 10 przewodów habilitacyjnych i 132 przewody doktorskie, obroniono także ponad 850 prac magisterskich.

W 2003 r. otwarto Podyplomowe Studia Duchowości Katolickiej. Zajęcia w cyklu 2-rocznym (4 semestry) odbywają się raz w miesiącu w

piątki i soboty. Uczestniczą w nich duchowni, osoby konsekrowane oraz świeccy różnych profesji (m.in. prawnicy, lekarze, nauczyciele, ekonomiści, aktorzy). Do końca roku akademickiego 2016/2017 studiowało na nich w sumie około 200 osób.

W latach 1976–2015 Instytut zorganizował 40 edycji Dni Duchowości (do 2000 r. odbywały się jako Tygodnie Duchowości). Zostały zapoczątkowane przez ks. W. Słomkę. Materiały z tych sesji naukowych wraz z tekstami uzupełniającymi opublikowano w serii *Homo Meditans*, liczącej 29 tomów. Od 1991 r. w ramach „Roczników Teologicznych” ukazuje się zeszyt 5: *Teologia duchowości*, redagowany przez pracowników Instytutu. W latach 2000–2010 Katedra Historii Duchowości wydała 9 tomów serii *Homo Orans*. Od 2014 r. w Instytucie ukazuje się nowa seria *Spiritualitas*. Publikacje te stanowią trzon polskiej literatury naukowej w zakresie duchowości.

Każdego roku w Instytucie organizowanych jest kilka sesji naukowych, także we współpracy z innymi instytutami Wydziału Teologii oraz placówkami zagranicznymi (m.in. rzymskimi uczelniami: Papieskim Uniwersytetem Laterańskim, Papieskim Uniwersytetem Gregoriańskim, Papieskim Wydziałem Teologicznym i Instytutem Duchowości „Teresianum”). Pracownicy Instytutu należą do Polskiego Stowarzyszenia Teologów Duchowości oraz innych towarzystw i organizacji naukowych (np. Towarzystwo Naukowe KUL, Lubelskie Towarzystwo Naukowe, Polskie Towarzystwo Mariologiczne). Oprócz obowiązków i funkcji wynikających z uprawiania nauki (liczne publikacje, udział w konferencjach naukowych) i dydaktyki (seminaria, przewody doktorskie, prowadzenie prac dyplomowych, zaangażowanie na rzecz Uniwersytetu i Wydziału), pracownicy Instytutu pełnią lub pełnili odpowiedzialne funkcje w polskich oraz zagranicznych strukturach naukowych, administracyjnych i kościelnych. Ponadto angażują się w różne formy duszpasterstwa (rekolekcje, dni skupienia, kaznodziejstwo), jak również w popularyzację teologii duchowości poprzez media (miesięcznik „Egzorcysta”, Radio Maryja i TV Trwam oraz inne stacje radiowe i telewizyjne).

Uwzględniając liczne osiągnięcia Instytutu na przestrzeni 60. lat swego istnienia, a więc wysoko wykwalifikowaną kadrę naukowo-badawczą, ogromny dorobek naukowy i publikacyjny z własną wypracowaną metodologią, ilość uzyskanych stopni naukowych, zaangażowanie pracowników w różne struktury naukowe i kościelne oraz liczbę doktorantów i studentów, można mówić o wiodącej w kraju

i liczącej się na forum międzynarodowym lubelskiej szkole teologii duchowości.

5. Ważniejsze publikacje

- ▶ M. Chmielewski, *Metodologiczne problemy posoborowej teologii duchowości katolickiej*, Lublin: RW KUL 1999.
- ▶ J.K. Miczyński, *Fundament duchowości i charyzmat Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia*, Lublin: Wydawnictwo KUL 2016.
- ▶ J. Misiurek, *Historia i teologia polskiej duchowości katolickiej*, t. I-III, Lublin: RW KUL 1994-2001.
- ▶ A.J. Nowak, *Identyfikacja postaw*, Lublin: RW KUL 2000.
- ▶ T. Paszkowska, *Fraternitas — od pragnienia do urzeczywistnienia*, Lublin: Wydawnictwo KUL 2013.
- ▶ J.M. Popławski, *Confessio Trinitatis jako podstawa życia duchowego w pismach polskich zmartwychwstańców*, Lublin: Wydawnictwo KUL 2003.
- ▶ A. Rybicki, *Compassio Mariae w chrześcijańskim życiu duchowym*, Lublin: Wydawnictwo KUL 2009.
- ▶ W. Słomka, *Duchowość kapłańska*, Lublin: Polihymnia 1996.
- ▶ S. Zarzycki, *Rozwój życia duchowego i afektywność. Studium na podstawie pism św. Franciszka Salezego*, Lublin: Wydawnictwo KUL 2008.

Bibliografia

- ▶ W. Słomka, *Sekcja Teologii Duchowości KUL (1961–1991)*, „Roczniki Teologiczne” 38–39(1991–1992), z. 5, s. 7–20.
- ▶ M. Chmielewski, *Prace magisterskie i licencjackie z duchowości na KUL-u w latach 1975–1990*, „Roczniki Teologiczne” 41(1994), z. 5, s. 115–121.
- ▶ M. Chmielewski, *Metodologiczne problemy posoborowej teologii duchowości katolickiej*, Lublin: RW KUL 1999, s. 38–41.
- ▶ *Najważniejsza jest Miłość. Księga Pamiątkowa ku czci Księdza Profesora Waleriana Słomki*, red. M. Chmielewski, Lublin: RW KUL 1999, s. 19–123.
- ▶ *Bóg jest Miłością. Księga Jubileuszowa ku czci Księdza Profesora Waleriana Słomki z okazji pięćdziesięciolecia święceń kapłań-*

skich, red. M. Chmielewski, A. Rybicki, Lublin: Polihymnia 2006, s. 45–64.

- ▶ M. Chmielewski, *Ks. Antoni Słomkowski prekursor akademickiej teologii duchowości w Polsce (1957–2007)*, w: *Lectio divina*, red. J.M. Popławski, Homo Meditans 29, Lublin: TN KUL 2008, s. 161–179.

Indeks osobowy

Budziszewski Stanisław, ks., 3
Burski Krzysztof, SSP, 4

Chmielewski Marek, ks., 1-3, 7,
8

Granat Wincenty, ks., sługa
Boży, 2

Miczyński Jan K., ks., 1, 2, 4, 7
Misiurek Jerzy, ks., 2-4, 7
Mojek Stanisław, ks., 2, 3
Mroczkowski Ireneusz, ks., 2

Nowak Antoni Jozafat, OFM,
2-4, 7

Paszkowska Teresa, SNMPN, 1,
3-5, 7

Popławski Jarosław M., ks., 1-4,
7, 8

Radacki Artur, MIC, 4
Rybicki Adam, ks., 1-3, 7, 8

Seremak Waldemar, SAC, 4, 5
Słomka Walerian, ks., 2-4, 6, 7
Słomkowski Antoni, ks., 1
Soiński Borys Jacek, OFM, 4
Synoś Paweł, ks., 4

Urbański Stanisław, ks., 2-4

Walewander Edward, ks., 4
Wit Zbigniew, ks., 2, 3
Witek Stanisław, ks., 2

Zarzycki Stanisław T., SAC, 1,
3-5, 7